

Kvinnokampenni i kulturen

10 KULTUR

Kvinnokampen

I år firar Sverige 100 år av kvinnlig rösträtt. 1921 genomfördes det första valet med allmän och lika rösträtt för både män och kvinnor.

Kampen som ledde fram till denna reform har skildrats i filmer, tv-serier, sånger och böcker. Här har vi samlat några av dem – plus några andra gobitar från jämställdhetskampen. Låt dig inspireras!

Filmer och tv-serier

"Suffragette"

Brittisk dramafilm från 2015 i regi av Sarah Gavron. London 1912, tvätterskan Maud, spelad av Carey Mulligan, får sitt politiska uppvaknande och engagerar sig i Suffragetrörelsen. Filmen skildrar vanmakten och våldshandlingarna för att nå en förändring.

"Dolda tillgångar"

Amerikansk dramafilm från 2017. Baserad på en bok av Margot Lee Shetterly med samma namn. Den sanna historien om tre afroamerikanska matematiker Katherine Johnson, Mary Jackson och Dorothy Vaughan, som i början av 1960-talet arbetar för Nasa. Där möts de av dubbla fördomar – de har både fel kön och hudfärg.

"Iron Jawed Angels"

Amerikansk dramafilm från 2004 i regi av Katja von Garnier. Hillary Swank spelar den amerikanska suffragett-ledaren Alice Paul. Filmen skildrar hur Alice Paul och hennes medkämpe Lucy Burns 1910 genomför en rad uppmärksammade, men fredliga, aktioner som banar vägen även för kvinnlig rösträtt.

"Shoulder to shoulder"

BBC-miniserie från 1974 i regi av Waris Hussein och Moira Armstrong. Serien berättar om kvinnors rösträtt och baseras på en bok, båda skapade av filmskaparen och författaren Midge Mackenzie. Serien växte fram ur diskussioner mellan Mackenzie och skådespelaren och sångaren Georgia Brown, som var missnöjd med bristen på vettiga roller för kvinnor.

"Town Bloody Hall"

Dokumentärfilm från 1979 i regi av Chris Hegedus och Donn Alan Pennbaker. Filmen handlar om en paneldebatt mellan feministiska förespråkare och författaren Norman Mailer, vars bok "Könets fänge" från 1971 väckt känslor. Allt filmades 30 april 1971 i stadshuset i New York City.

"Fröken Frimans krig"

SVT-dramaserie från 2013 i regi av Harald Hamrell. Sissela Kyle gestaltar Dagmar Friman som tillsammans med de andra i kooperativet Svenska Hem kämpar för kvinnlig rösträtt. Serien i tolv avsnitt börjar 1906 då

riksdagen röstat ned ännu en motion om kvinnlig rösträtt. Fröken Friman var en fiktiv version av Anna Whitlock (1852–1930). Förutom Svenska Hem var hon ordförande i Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt och var en viktig föregångare i den feministiska kampen.

3 x Gloria

"Mrs. America"

Dramaserie på HBO från 2020. Uppmärksammad serie om feministen, aktivisten och journalisten Gloria Steinem. Under 1970-talet tillhörde hon en feministisk rörelse som försökte driva igenom "The equal rights amendment", ERA, i USA. Det mötte dock motstånd – inte minst av konservativa kvinnor på högerflanken. De oväntat starka motreaktionerna kom för alltid att förändra det politiska landskapet. Förutom allt annat har serien nått kultstatus för de fantastiska kläderna och Steinems coola stil.

"The Glorias"

Dramafilm från 2021 i regi av Julie Taymor. Dramatisering med Julianne Moore som Gloria Steinem. Den som har sett ovan nämnda HBO-serie "Mrs. America" känner redan till Steinems värv. Men den som inte kan få nog av hennes mod och ikoniska stil har nu även en film att njuta av. Dessutom syns svenska Alicia Wikander som en ung Gloria.

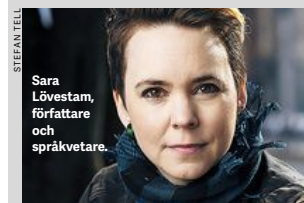
Stil i P1

Radioprogram i Sveriges Radios P1. Avsnittet har titeln: "Gloria Steinem – en modern Wonder Woman i pilotbrillor". Programmet berättar om henne som frontfigur för "den andra vägens feminism", det enorma rabalder hon väckte som person och hur hon blev en förebild – även modemässigt.

Scenkonst

"Jösses flickor – Befrielsen är nära"

Pjäsa av Suzanne Osten och Margareta Garpe från 1974. Pjäsen handlar om kvinnorättsrörelsens historia och flera av sångerna från pjäsen, bland annat "Vi måste höja våra röster" och "Befrielsen är nära" finns på det Grammisbelönade albumet "Sånger om kvinnor". 2006 sattes Malin Axelssons uppföljare "Jösses flickor – Återkomsten" upp och blev även den en succé.

SARA LÖVESTAM
författare
och
språkvetare.

VITA
ANDERSEN.

CHIMAMANDA NGOZI ADICHIE.

Böcker

I litteraturen figurerar kampen för rösträtt som tema i många verk. Allt från dikten "Medborgarsång" av Verner von Heidenstam från 1899, till nutida seriealbum.

"Pennskaftet"

Roman av Elin Wägnér. Boken slog ned som en bomb 1910 och har beskrivits som rösträttsrörelsens bibel. Den handlar om den unga journalisten – eller pennskaftet, som kvinnliga journalister kallades – Barbro, som lever ihop med en man utan att vara gift. Beskrivningen av den

"Votes for Women"

Pjäsa av Elizabeth Robins från 1907. Robins var både författare, skådespelare och suffragett. Handlingen kretsar kring Vita Levering, som engagerar sig i suffragetternas kamp. Även om budskapet är tydligt tippar det aldrig över i propaganda. Pjäsen anses vara en inspiration för senare dramer med liknande tema.

"Räddad"

Pjäsa av Alfhild Agrell från 1882. Under sent 1800-tal var författaren Alfhild Agrell

3–5 MARS 2021

i kulturen

VIDAR SCHLEIFÖ

Jenny Jordahl har skrivit "Kvinnor i kamp" tillsammans med Marta Breen.

NATUR & KULTUR

Kvinnor har alltid fått kämpa för sina rättigheter. Ur "Kvinnor i kamp".

fria kärleken var minst lika provocerande som själva rösträttsbudskapet.

"Håll käften och var söt"

Novellsamling av Vita Andersen från 1978 som gavs ut på nytt 2020. Kvinnors villkor och vuxnas svek är ett återkommande tema i denna bok där kvinnorna hela tiden tvingas anpassa sig samtidigt som de drömmer om en annan tillvaro.

"Tillbaka till henne"

Roman av Sara Lövestam från 2012. Språkesset och "Lantzkampen"-domaren Sara Lövestam berättar om Signe, Brita och

Hanna – skilda åt av 100 år – vars öden rör vid varandra tack vare ett par skor, en trälinjal, ett par glasögon och en silverbrosch. Nutidens Hanna får lära känna Signe och Brita och deras kamp för rösträtt i 1906 års Tierp.

"Kvinnor i kamp"

Serialalbum av Marta Breen och Jenny Jordahl från 2019. Boken är en underhållande redogörelse av kvinnorörelsens många dramatiska slag – både ur ett internationellt och historiskt perspektiv. Boken blir en hyllning till alla de kvinnor som har fört kampen före oss, samtidigt som den påminner om att vi fortfarande har många strider kvar.

en av de mest spelade dramatikererna på landets teatrar.

"Räddad" handlar om en kvinna som bryter upp från ett äktenskap sedan mannen försatt familjen i ekonomisk kris. Pjäsen blev hennes genombrott när den hade premiär på Dramaten 1882.

"Dom ger tanken kropp"

Dansteaterföreställning från 2003 av koreografen Malin Hellkvist Sellén.

Dansarna i föreställningen har också bidragit med sina erfarenheter av att

befinna sig i en kvinnokropp som definieras av samhället.

Bildkonst

"Ristningar i betong"

Väggutsmyckning av Siri Derkert från 1961–65. Verket finns i Östermalmstorgs tunnelbana i Stockholm och är en hyllning till freds- och kvinnorörelsen. Ristningarna symboliserar medlemmarna i Fogelstadgruppen och andra

1882 hade pjäsen "Räddad" premiär på Dramaten. Den blev Alfhild Agrells genombrott och handlar om en kvinna som bryter upp från ett äktenskap i ekonomisk kris.

historiska kvinnor som till exempel filosofen Simone de Beauvoir, poeten Sappho och författaren Elin Wägnér.

"De fem första kvinnorna i riksdagen 1921"

Träsnitt från 1970 av konstnären Sven Ljungberg som avbildar Agda Östlund, Nelly Thüring, Elisabeth Tamm, Bertha Wallin och Kerstin Hesselgren som var de fem första kvinnorna som valdes in i riksdagen 1921.

Lisa Wallström
aip@apimedia.se

3-5 MARS 2021